

németek által magyaroknak adományozott kitüntetések témaköre is. Ez külföldi szakemberek számára is igen ér-

dekes lehet, amelynek feltárása eddig nem történt meg.

Pandula Attila

MÉSZÁROS LÁZÁR EMLÉKEZETE

Bajai Dolgozatok, 8.

Szerk.: Kőhegyi Mihály és Merk Zsuzsa

Baja, 1993. 73 o.)

Baja nagy szülöttének, Mészáros Lázárnak csaknem másfél századig kellett idegen földben, szinte elfeledve nyugodnia, míg 1991. március 15-én a titley-i temetőből, akaratának megfelelően, végre hazai földbe térhetett. Sirjára a múlandó koszorúk mellé az életpályát összegző hét előadás jelképes füzére is rátéteztetett, valódi tisztességet adva emlékének.

Solymos Éde — Mészáros Lázár Angliában c. előadásban — a tábornok és miniszter emigrációébéli hányattatásait röviden érintve, elsősorban utolsó heteit felvillantva, a feltalálásáért és hazahozataláért vívott több évtizedes küzdelmet részletezi. Izgalmas tudósításában a politikai lobbyk mára kiteljesedett érdekharcának bírálata is benne rejlik.

Antal József, Appel László és Kelemen Márton a Mészáros-családfa rekonstruálása során elért eredményeiket osztják meg velünk, betekintést engedve a genealógia izgalmas kutatási módszereibe. A mellékelt családfa-vázlaton túl a Mészáros, s a velük kapcsolatban állt familiák kapcsolatainak, kölcsönhatásainak részletezése fontos adalék a szociográfiai, archontológiai és demográfiai kutatásokhoz is. Annak ellenére, hogy a hazahozatalon kívül, a szerencsés véletlennek köszönhetően, élő leszármazottakat is bevonhattak a családi viszonyok tisztázásába, a szerzők szívósan dolgoznak tovább a minél teljesebb kép előhívásán.

Kőhegyi Mihály forrásközlése a pacseri Mészáros család nemesi okleveléről a heraldikai kutatások eredményeivel egészíti ki, s teszi teljessé a Mészáros-adattárat. Ennek során fény derül a XVIII. század végén ismét megindult nemesítési hullám politikai-ideológiai mozgatórugóira is.

Urbán Aladár, már kizárólag Mészáros Lázár személyére összpontosítva, a Batthyány-kormányba kerülését, s hadügyminiszteri működését taglalja. Mészáros ezredparancsnokként, a császári-királyi hadi iskolát kijárt művelt katonaként, de megőrzött magyar érzülettel került a majlandi garnizonból két malomkő — a bécsi hadügyminisztérium (a háttérben az udvarral), valamint saját kormánya (a szálakkal Kossuth kezében) — közé. Ami miatt a bársonyszékbe emeltetett — a magyar hadügy megszervezése —, a mai szóhasználatnál élve: jó értelemben vett technokrata miniszternek köszönhetően lényegében megvalósult. Mégis, az újoncozási törvény körüli viták, hatásköri nézetkülönbségei bécsi kollégájával, s szerencsétlen bácskai küldetése (Szenttamás 3. ostroma), a végletekig megrontották viszonyát a hangadó pénzügyminiszterrel szemben, ahonnan egyenes út vezetett lehetetlenné tételéhez.

Ács Tibor Mészáros Lázár és az OHB kapcsolatát elemezve vázolja fel a miniszter lassú politikai agóniáját. Ezt ő maga is érezte, de többszöri lemondási

kísérleteinek visszautasítását tudomásul véve, az OHB kontrollja alatt, tovább folytatta szervező munkáját. Ennek eredménye a teljesség igénye nélkül a nemzeti hadsereg megszerzése, anyagi és személyi felkészítése, rendletekkel történő stabilizálása, minisztériuma arculatának kialakítása, s amire a legbüszkébb volt, a Ludoviceum feltámasztása. Sikertelen főparancsnoksága a felső-magyarországi hadsereg élén Schlikkel szemben más kategóriába tartozik ugyan, de meggyorsította a zuhanását a politikai halál felé. Ennek ellenére Kossuth 1849. május 6-ig nélkülözhetetlen eszközként használta (ki) őt, s így miniszteri székéhez láncolva elősegíthette a honvédsereg diadalmas tavaszi menetelését.

Varsányi Péter István — Mészáros Lázár hadügyminiszter és a bácsi őrvonal szervezése c. előadásában — egy korábbi epizódot részletezve segíti elő Mészáros hangsúlyozottan nem erkölcsi, hanem a kormánnyal támadt konfliktusokból adódott kikezdésének megértését. A délvidéki krízis kezelését többszöri leutazásával személyesen is igyekezett megkönnyíteni és összehangolni, bár az egymást váltó kormánybiztosokkal ez egyáltalán nem volt zökkenőmentes. A bácsi védvonal megteremtése a szerb mozgalommal szemben, a csekély harcértékű nemzetőrség reguláris erőkké történő kiegészítésével és politikai lépésekkel, csupán az

egyik lék időleges betöméséhez volt elegendő.

Hermann Róbert, talán a legszínvonalasabb tanulmányban, Mészáros Lázár altábornagy egy hónapos fővezérségét — ami elegendő volt a tábornok pokolra szállításához —, az általános hadi helyzetet, s az annak előidézéséhez jelentős mértékben hozzájáruló felelőtlen személyi politikát együttesen elemezve, napról-napra követi az összeomláshoz vezető utat.

Mészáros, a botcsinálta fővezér a „vak vezet világtalant” analógiájára Dembinskivel együtt, bár jó szándékkal, teljesen ellehetetlenítette a túl későn „helyzetbe hozott” Görgei fellépését, akinek már csak a teljes megsemmisülés elodázása és enyhítése lehetett a célja. Mészáros felelősségét tisztázandó, Hermann a hadvezetés anomáliára s informalitására mint súlyos visszavetítő erőre utal, miszerint a katasztrófa beteljesülésében legalább akkora, ha nem döntő részben, Kossuth és Perczel menüettjének, s a vezérkar függetlenségének is szerepe volt.

Mészáros Lázár tragédiája abban rejlik, hogy vitathatatlan, de „békebeli” kvalitásai egy folyton változó puska-poros világban, ahol az emberség, tisztesség és kötelességtudás kategóriái átértékelődnek, elégtelennek bizonyultak.

Lenkefi Ferenc

TARTALOM

TANULMÁNYOK

BARTA GÁBOR	Adalékok az 1543. évi török hadjárat történetéhez	3
BALLA TIBOR	A magyar királyi honvéd tüzérség, 1912—1914. I. rész — — — — —	18

KÖZLEMÉNYEK

CSIKÁNY TAMÁS	A tüzérségi lőszerutánpótlás rendszere és problémái 1848—1849-ben — — — — —	46
---------------	---	----

MŰHELY

BENE SÁNDOR	Adalékok Zrínyi Miklós téli hadjáratának történetéhez — — — — —	69
-------------	---	----

FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

PÁLFFY GÉZA	A Királyi Szigetvár 1547. évi leltára. Egy évszázadon át kallódó forrás jelentősége Szigetvár történetében — — — — —	74
BÁNKÚTI IMRE	II. Rákóczi Ferenc udvari palotás ezredének anyagi-szervezeti helyzete 1706-ban — — —	101
FARKAS GYÖNGYI	Rittinger Rudolf visszaemlékezése az első világháborúra és az orosz hadifogságra — — — —	108

SZEMLE

JOHN GILLINGHAM	Richard Löwenherz. Eine Biographie (<i>Borosy András</i>) — — — — —	136
GYÖRGY KURUCZ	Guide to Documents and Manuscripts in Great Britain Relating to the Kingdom of Hungary from the Earliest Times to 1800 (<i>Hermann Róbert</i>) — — — — —	138
KARSA FERENC	Szabadságharcos napló. „A körültem és velem 1848. és 1849. években történt események.” (<i>Hermann Róbert</i>) — — — — —	142
PETER JUNG	Der k.u.k. Wüstenkrieg. Österreich-Ungarn im Vorderen Orient 1915—1918. (<i>Zachar József</i>) —	146
GIORGIO DOTTI	Decorazioni al valore ed al merito delle Forze Armate Germaniche, 1933—1945 (<i>Pandula Attila</i>)	148
* * *	Mészáros Lázár emlékezete (<i>Lenkefi Ferenc</i>) —	150

CONTENTS

STUDIES

GÁBOR BARTA	Contributions to the history of the Turkish campaign of 1543 — — — — —	3
TIBOR BALLA	The Royal Hungarian Honvéd Artillery, 1912—1914. 1st Part — — — — —	18

PUBLICATIONS

TAMÁS CSIKÁNY	The system and several problems of artillery ammunition supply in 1848—1849 — — — — —	46
---------------	---	----

WORKSHOP

SÁNDOR BENE	Contributions to the history of Miklós Zrínyi's winter campaign — — — — —	69
-------------	---	----

HISTORICAL SOURCES

GÉZA PÁLFFY	The 1547 inventory of „Royal Sziget”. The significance of a source in the history of Szigetvár, lost for a century — — — — —	74
IMRE BÁNKÚTI	The financial and organizational conditions of Prince Ferenc II Rákóczi's regiment of the Guards, 1706 — — — — —	101
GYÖNGYI FARKAS	Reminiscences of Rudolf Rittinger of the Great War and his years of captivity in Russia — — — — —	108

REVIEW

JOHN GILLINGHAM	Richard Löwenherz. Eine Biographie (<i>András Borosy</i>) — — — — —	136
GYÖRGY KURUCZ	Guide to Documents and Manuscripts in Great Britain Relating to the Kingdom of Hungary from the Earliest Times to 1800 (<i>Róbert Hermann</i>)	138
FERENC KARSA	Diary from the War of Liberation. „The Events that happened to and around Me in 1848 and 1849 (<i>Róbert Hermann</i>) — — — — —	142
PETER JUNG	Der k. u. k. Wüstenkrieg. Österreich-Ungarn im Vorderen Orient 1915—1918. (<i>József Zachar</i>)	146
GIORGIO DOTTI	Decorazioni al valore ed al merito delle Forze Armate Germaniche, 1933—1945 (<i>Attila Pandula</i>)	148
* * *	The Memory of Lázár Mészáros (<i>Ferenc Lenkefi</i>)	150

TABLE DES MATIERES

ÉTUDES

GÁBOR BARTA	Contribution à l'histoire de la campagne turque de 1543 — — — — —	3
TIBOR BALLA	L'artillerie royale hongroise de honveds, 1912—1914. 1ère partie — — — — —	18

COMMUNICATIONS

TAMÁS CSIKÁNY	Le système et les problèmes du ravitaillement en munitions d'artillerie en 1848—1849 — — —	46
---------------	--	----

ATELIER

SÁNDOR BENE	Contribution à l'histoire de la campagne d'hiver de Miklós Zrínyi — — — — —	69
-------------	---	----

PUBLICATIONS DE SOURCES

GÉZA PÁLFFY	L'inventaire de Szigetvár Royal de 1547. L'importance d'une source historique, trainant un siècle, dans l'histoire de Szigetvár — — — —	74
IMRE BÁNKÚTI	La situation matérielle — organique du régiment palatin de cour de Ferenc Rákóczi II en 1706 —	101
GYÖNGYI FARKAS	Les ressouvenirs de Rudolf Rittinger de la première guerre mondiale et de la capitivité russe	108

REVUE

JOHN GILLINGHAM	Richard Löwenherz. Eine Biographie (<i>András Borosy</i>) — — — — —	136
GYÖRGY KURUCZ	Guide to Documents and Manuscripts in Great Britain Relating to the Kingdom of Hungary from the Earliest Times to 1800 (<i>Róbert Hermann</i>) —	138
FERENC KARSA	Journal de combat pour la liberté. „Les événements s'étant passés autour de moi et avec moi en 1848 et 1849.” (<i>Róbert Hermann</i>) — — —	142
PETER JUNG	Der k.u.k. Wüstenkrieg. Österreich-Ungarn im Vorderen Orient 1915—1918. (<i>József Zachar</i>) —	146
GIORGIO DOTTI	Decorazioni al valore ed al merito delle Forze Armate Germaniche, 1933—1945 (<i>Attila Pandula</i>)	148
* * *	La mémoire de Lázár Mészáros (<i>Ferenc Lenkefi</i>)	150

INHALT

STUDIEN

GÁBOR BARTA	Angaben zur Geschichte des Türkenkrieges von 1543 — — — — —	3
TIBOR BALLA	Die Königlich-Ungarische Honvéd-Artillerie, 1912—1914, I. — — — — —	18

MITTEILUNGEN

TAMÁS CSIKÁNY	Das System und die Probleme des Munitionsnachschiebs der Artillerie in den Jahren 1848/49	46
---------------	---	----

WERKSTATT

SÁNDOR BENE	Angaben zur Geschichte des Winterfeldzugs von Miklós Zrínyi — — — — —	69
-------------	---	----

QUELLENPUBLIKATIONEN

GÉZA PÁLFFY	Des Inventar des königlichen Szigetvár aus dem Jahre 1547. Die Bedeutung einer in Vergessenheit geratenen Quelle für die Geschichte von Szigetvár — — — — —	74
IMRE BÁNKÚTI	Die finanzielle und organisatorische Lage des Hofregiments des Ferenc II. Rákóczi im Jahre 1706 — — — — —	101
GYÖRGYI FARKAS	Die Erinnerungen von Rudolf Rittinger an den Ersten Weltkrieg und an die russische Kriegsgefangenschaft — — — — —	108

RUNDSCHAU

JOHN GILLINGHAM	Richard Löwenherz. Eine Biographie. (<i>András Borosy</i>) — — — — —	136
GYÖRGY KURUCZ	Guide to Documents and Manuscripts in Great Britain Relating to the Kingdom of Hungary from the Earliest Times to 1800 (<i>Róbert Hermann</i>) — — — — —	138
FERENC KARSA	Ein Tagebuch aus dem Ungarischen Freiheitskampf von 1848/49 (<i>Róbert Hermann</i>) — — —	142
PETER JUNG	Der k.u.k. Wüstenkrieg. Österreich-Ungarn im Vorderen Orient 1915—1918 (<i>József Zachar</i>) —	146
GIORGIO DOTTI	Decorazioni al valore ed al merito delle Forze Armate Germaniche, 1933—1945 (<i>Attila Pandula</i>)	148
* * *	In memoriam Lázár Mészáros (<i>Ferenc Lenkefi</i>)	150

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

ГАБОР БАРТА	Материалы к истории похода турок в Венгрию в 1543 году — — — — —	3
ТИБОР БАЛЛА	Венгерская королевская гонведская артиллерия 1912—1914 гг. Часть I. — — — — —	18

СООБЩЕНИЯ

ТАМАШ ЧИКАНЬ	Система пополнения артиллерийских боеприпасов в 1848—1849 годах — — — — —	46
--------------	---	----

МАСТЕРСКАЯ

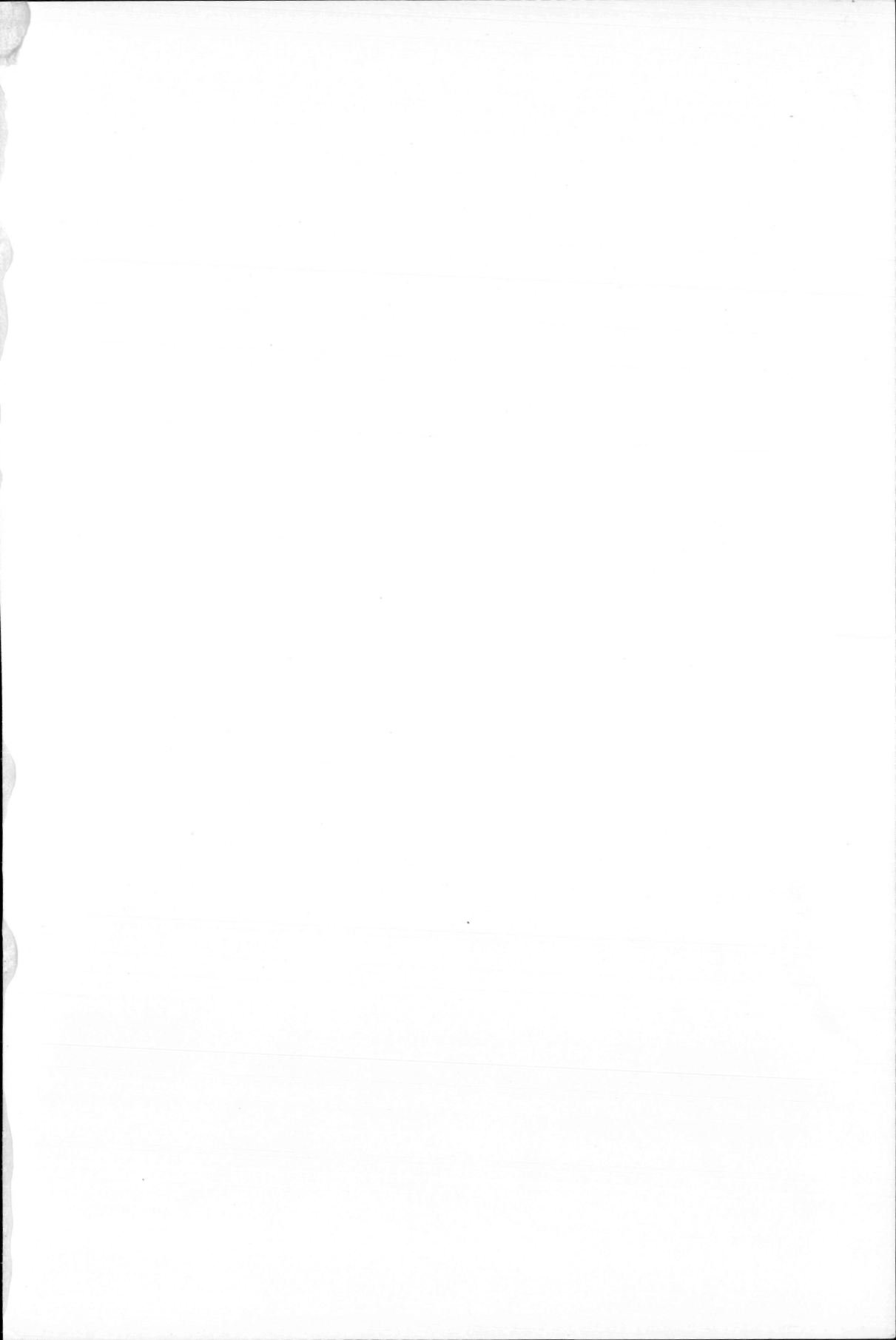
ШАНДОР БЕНЕ	Материалы к истории военного похода Миклоша Зриньи — — — — —	69
-------------	--	----

ПУБЛИКАЦИИ ИСТОЧНИКОВ

ГЕЗА ПАЛФФИ	Инвентарь 1547 года королевской крепости Сигет. Значение источника, затерявшегося в течение целого века, в истории Сигетвара — — — — —	74
ИМРЕ БАНКУТИ	Материальное и штатно-организационное положение придворного полка при дворе князя Ференца Ракоци II. в 1706 года — — — — —	101
ДЬЕНДИ ФАРКАШ	Воспоминания Рудольфа Риттингера о первой мировой войне и о русском плене — — — — —	108

ОБЗОР

ДЖОН ГИЛЛИНГЭМ	Richard Löwenherz. Eine Biographie (Андраш Бороши) — — — — —	136
ДЬЁРДЬ КУРУЦ	Guide to Documents and Manuscripts in Great Britain Relating to the Kingdom of Hungary from the Earliest Times in 1800 (Роберт Херманн) — — — — —	138
ФЕРЕНЦ КАРША	Дневник из времен борьбы за свободу. („События, происходившие вокруг меня и со мной в 1848 и в 1849 годах“) (Роберт Херманн) — — — — —	142
ПЕТЕР ЮНГ	Der k. u. k. Wüstenkrieg Österreich-Ungarn im Vorderen Orient 1915—1918 (Йожеф Захар) — — — — —	146
ДЖИОРДИО ДОТТИ	Decorazioni al valore ed al merito delle Forze Armate Germaniche, 1933—1945 (Аттила Пандула) — — — — —	148
* * *	Воспоминания Лазаря Месароша (Ференц Ленкефи) — — — — —	150



Ára: 75,- Ft

Szerzőink figyelmét felhívjuk az alábbiakra:

1. A szerkesztőség csak olyan kéziratokat fogad el, amelyek megfelelnek az „első közlés” kívánalmainak.
2. A kéziratot három példányban kérjük a szerkesztőséghez eljuttatni, mellékelve – új szerző esetében – külön lapon a szerző nevét, lakcímét, esetleg telefonszámát, munkahelyét, beosztását és tudományos fokozatát.
3. Végleges szövegű kéziratokat kérünk, mert a korrektrában változtatásokra (kiegészítésekre) már nincsen lehetőség.
4. A szerkesztőség optimális terjedelműnek az 1,5-2,5 íves kéziratot tekinti – a jegyzetapparátussal együtt. 3 ívet meghaladó tanulmányt technikai okok miatt nehezen tudunk közölni. (Egy ív: 32 géppel írt oldal, oldalanként 25 sorral, soronként 50 leütéssel.)
5. A kéziratok jobb kezelhetősége érdekében kérjük, hogy a másolatokat is az első példánnyal azonos – nem másoló – papírra gépeljék, normál, nem gyöngybetűs írógéppel. Az esetleges javításokat a második és harmadik példányra is kérjük rávezetni.
6. A kiemeléseket a szerző egyszer húzza alá, a kézirat lapjait folyamatosan és arab számokkal számozza, a jegyzeteket a kézirat végére helyezze, külön lapszámozással.
7. Az idegen nyelvű forrásokból az idézeteket általában magyarra fordítva kérjük, s csak olyan kivételes esetekben az eredeti nyelven is, amikor értelmezésük problematikus lehet.
8. A jegyzetapparátusban a jegyzetszámozás folyamatosan és arab számokkal történjék. A hivatkozott mű szerzőjének nevét egyszerű aláhúzással emelje ki a kézirat szerzője és pontosan tüntesse fel a levéltári, kéziratári és bibliográfiai adatokat.
9. Folyóiratunk az évszázadokat római számokkal jelöli. (Az idézetek, tanulmány- és könyvcímek kivételével.)
10. Recenziók esetében a cím mellett szükségesek a pontos bibliográfiai adatok és idegen nyelvű kiadványok esetén a cím magyar fordítása is. A recenziók terjedelme az öt kéziratoldalt lehetőleg ne haladja meg.
11. Nyomdatechnikai és terjedelmi okokból csak minimális illusztrációs anyagot fogadunk el. A szerző a számozott és címmel ellátott ábrákat, táblázatokat csatolja a kézirathoz, feltüntetve minden ábra és táblázat hátlapján a nevét és a kézirat címét, a kéziratban pedig a táblázatok és az ábrák helyét.